

– zij hadden een tweede acte ondertekend, gelijkkluidend aan de eerste. Man, vrouw, moeder en zuster waren vermoord. Na de bevrijding nu gingen de familieleden, die in harmonisch contact hadden gestaan met de vier vermoorden, een vraagteken zetten achter de twee actes: had de man zich wel laten voorlichten door een notaris? Er was er een in Middelharnis van wie een ieder had geweten dat hij Joden met raad en daad terzijde stond, maar tegen de makelaar die de actes had opgemaakt, had, aldus die makelaar, de man gezegd dat de notaris hem alle hulp had geweigerd. Uit het getuigenis van de notaris bleek evenwel dat de man zich nooit tot hem had gewend. De buurman zei voorts dat de man tegen de makelaar zou hebben gezegd dat hij al zijn bezittingen aan hem, de buurman, wilde schenken omdat zijn familieleden zich niets aan hem gelegen hadden laten liggen. In werkelijkheid evenwel was het tegendeel het geval geweest. Het bevreemdde een van de Haagse Kamers van de Afdeling Rechtspraak bovendien dat de nakomelingen van de buurman zo uitdrukkelijk waren genoemd, ‘daar toch zonder meer moeilijk een plausibele grond kan worden gevonden voor een dergelijke bevoordeling . . . ten koste van de door de wet aangewezen nabestaanden van de vier . . . afwezigen.’ In april ’50 wees de betrokken Kamer het verzoek van de buurman dat de nalatenschap der vermoorden aan hem zou worden toegewezen, af.¹

★

Wij komen nu tot het ongedaan maken van de vele vormen van roof waarvan Joden, steeds als gevolg van Duitse verordeningen, het slachtoffer waren geworden en willen dan beginnen met erop te wijzen dat de bezetter een aparte instelling had opgericht waar de opbrengst van de meeste verkochte waarden was geconcentreerd: de *Vermögensverwaltungs- und Rentenanstalt*, oftewel de *VVRA*. Die *VVRA* had zich niet met de verkoop van die waarden beziggehouden: dat hadden andere instanties gedaan. Bijna 2 000 Joodse bedrijven en bedrijfjes waren op last van de *Wirtschaftsprüfstelle* door de aangestelde beheerders, veelal de *Omnia Treuhandgesellschaft*, aan niet-Joden verkocht en bijna 10 000 door de *Omnia* geliquideerd – die liquidaties die in ’41 waren begonnen, hadden in februari ’43 (er zijn geen cijfers van latere datum) al bijna f70 mln

¹ *Naoorlogse Rechtspraak*, V, p. 849 e.v.